

Andrzej Wiśniewski

"Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych", Z. Resich, Warszawa 1962 : [recenzja]

Palestra 6/12(60), 82-83

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z. Resich: *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*. Wyd. Prawn. Warszawa 1962, s. 148.

Punktem wyjścia rozważań autora, a zarazem podstawą konstrukcji książki jest art. 2 k.p.c., określający dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych. Artykuł ten stanowi, że „sądy powszechne rozstrzygają sprawy cywilne, chyba że sprawy te z mocy ustaw szczególnych są przekazane innym sądom lub władzom”. Praca poświęcona jest właśnie omówieniu granicy, która określa sferę działania, czyli kompetencję sądów powszechnych.

Wachlarz zagadnień poruszanych w książce jest bardzo bogaty i w pełni odpowiada wadze zagadnienia. Dopuszczalność drogi sądowej jest przecież jedną z najważniejszych bezwzględnych przesłanek procesowych.

Charakteryzując sądy powszechne oraz inne sądy i organy orzekające w sprawach cywilnych, autor omawia podstawowe cechy, które odróżniają sądy od innych organów wykonujących podobne funkcje, i wskazuje, że poza granicą właściwości sądów istnieje dalsza sfera porządku prawnego, nie będącą wymiarem sprawiedliwości, w której państwo realizuje prawo za pośrednictwem różnych organów, jednakże funkcje tych ostatnich, aczkolwiek zbliżone do wymiaru sprawiedliwości, nie są wymiarem sprawiedliwości. Do organów tych należą: państwowy arbitraż gospodarczy, organy administracyjne (np. komisje lokalowe), organy społeczne (np. zakładowe komisje rozjemcze) itp.

Wiele miejsca poświęca autor omówieniu pojęcia sprawy cywilnej i przedstawia różne ujęcia „sprawy cywilnej”. Na gruncie naszego prawa autor uważa za sprawę cywilną taką sprawę, w której ochrona prawna ma polegać na wywołaniu skutku prawnego w zakresie stosunku prawnocywilnego *sensu largo*, a więc stosunku osobistego, rodzinnego lub majątkowego, którego uczestnicy muszą na wypadek sporu występować w charakterze równouprawnionych podmiotów.

W dalszych wywodach (w rozdziale o „Niedopuszczalności drogi sądowej z mocy ustaw szczególnych”) autor wskazuje, że stwierdzenie, iż sprawa ma charakter cywilny — czy to czysto formalnie, czy też rzeczywiście — nie wystarcza jeszcze do oceny jej przynależności do drogi sądowej, albowiem przepis szczególny może stanowić inaczej. Do przepisów zaś szczególnych wyłączających pewne rodzaje spraw z drogi sądowej należy stosować wykładnię ścieśniającą, gdyż wprowadzają one wyjątek od zasady. Przekazanie przez ustawę sprawy z natury cywilnej do kompetencji innych organów nie pozbawia jej charakteru sprawy cywilnej.

Poszczególne rodzaje wniosków o udzielenie ochrony prawnej, podmioty procesu, przedmiot procesu, kumulacja roszczeń i mnogość podstaw powództwa, zmiana powództwa i obrona pozwanego omawia autor w rozdziale pt. Sprawa cywilna przez pryzmat kryteriów procesu cywilnego, po czym dochodzi do następujących wniosków:

1) Przy ocenie charakteru sprawy, ocenie decydującej o dopuszczalności drogi sądowej, rozstrzygające znaczenie w procesie ma jego przedmiot, którego ramy określa roszczenie procesowe.

2) Przy tejże ocenie charakteru sprawy sąd jest związany granicami podanej przez powoda podstawy faktycznej powództwa.

3) O charakterze sprawy decyduje stan faktyczny rzeczywisty, a nie fikcyjny; stan faktyczny sprawy, oparty na samych twierdzeniach pozwu, decyduje tylko wówczas, gdy nie budzą one żadnych wątpliwości co do ich zgodności ze stanem istniejącym obiektywnie.

4) Dla oceny charakteru sprawy decydujące znaczenie ma całokształt materiału procesowego, a więc również materiał dostarczony przez pozwanego lub zebrany z urzędu.

5) Dopuszczalność drogi sądowej może dotyczyć całego powództwa lub jego części.

6) Dopuszczalność drogi sądowej *sensu stricto* ogranicza się do tych zagadnień prejudycjalnych w procesie, których rozstrzygnięcie może nastąpić bezpośrednio w sentencji orzeczenia.

7) Kwestia dopuszczalności drogi sądowej *sensu stricto* co do samych zarzutów pozwanego powstaje tylko wówczas, gdy przybiorą one postać powództwa wzajemnego; w tych wypadkach powstaje jedynie problem dopuszczalności samodzielnej oceny przez sąd tych zarzutów albo związania sądu oceną innych organów.

Dalsze rozdziały dotyczą charakteru dopuszczalności drogi sądowej jako przesłanki procesowej oraz dopuszczalności drogi sądowej w sprawach cywilnych w poszczególnych trybach postępowania.

Wreszcie końcowe rozdziały książki poświęcone są charakterystyce sporów kompetencyjnych, zagadnieniom sądów szczególnych i organów orzekających w sprawach cywilnych, różnym innym kwestiom szczególnym (np. sporom lokalowym, rolnym, nacjonalizacyjnym itp.), wreszcie uwagom *de lege ferenda*.

W. Warkalło: *Odpowiedzialność odszkodowawcza. Funkcje, rodzaje, granice.* Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. PWN. Warszawa 1962, s. 236.

Praca stanowi studium z zakresu prawa odszkodowawczego. Za prawo odszkodowawcze autor uważa całokształt przepisów cywilnoprawnych regulujących stosunki odszkodowawcze. Są to stosunki typu zobowiązaniowego, w których wierzycielem jest poszkodowany, a dłużnikiem osoba obowiązana do świadczenia odszkodowawczego. Dłużnikiem może być albo sprawca szkody, albo inna osoba. Świadczenie dłużnika polega na przywróceniu majątku poszkodowanego do stanu poprzedniego (naprawienie szkody w naturze) albo na zapłaceniu tytułem odszkodowania określonej kwoty pieniężnej, zapewniającej całkowite lub częściowe wyrównanie szkody doznanej przez poszkodowanego (wynagrodzenie lub pokrycie szkody).

Odpowiedzialność odszkodowawczą uważa autor za w pewnym sensie funkcjonalnie wyodrębnioną instytucję obligacyjnoprawną, która może, a nawet powinna stanowić przedmiot oddzielnych badań. Jej zakres pojęciowy jest węższy od ogólnego pojęcia odpowiedzialności cywilnej.

Nie mieszczą się więc w odpowiedzialności odszkodowawczej takie sankcje, jak np. sankcja nieważności czynności prawnej czy prawo odstąpienia od umowy zobowiązaniowej. Jest ona natomiast szersza od odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej. Obejmuje bowiem — obok odpowiedzialności sprawczej — również